

«ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВИДАННЯ:

ТАЦІЙ В. Я., почесний президент НАПрН України, академік НАН України та НАПрН України (голова редколегії)

ШЕМШУЧЕНКО Ю. С., академік-секретар відділення екологічного, господарського та аграрного права НАПрН України, академік НАН України та НАПрН України (заступник голови редколегії)

ПЕТРИШИН О. В., президент НАПрН України, академік НАПрН України (відповідальний секретар редколегії)

БАРАБАШ Ю. Г., член-кореспондент НАПрН України

БИТЯК Ю. П., академік-секретар відділення державно-правових наук і міжнародного права НАПрН України, академік НАПрН України

БОРИСОВ В. І., академік НАПрН України

БОРИСОВА В. І., член-кореспондент НАПрН України

БУРОМЕНСЬКИЙ М. В., член-кореспондент НАПрН України

ГЕТЬМАН А. П., заступник академіка-секретаря відділення екологічного, господарського та аграрного права НАПрН України, академік НАПрН України

ГЕТЬМАН Є. А., головний учений секретар НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України

ГЛІБКО С. В., директор Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ГОНЧАРЕНКО В. Д., академік-секретар відділення теорії та історії держави і права НАПрН України, академік НАПрН України

ГУСАРОВ С. М., член-кореспондент НАПрН України

ДОВГЕРТ А. С., член-кореспондент НАПрН України

ЖУРАВЕЛЬ В. А., перший віце-президент НАПрН України, академік НАПрН України

КІВАЛОВ С. В., керівник Південного регіонального наукового центру НАПрН України, академік НАПрН України

КОМАРОВ В. В., академік НАПрН України

КРУПЧАН О. Д., директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, академік НАПрН України

КУЗНЄЦОВА Н. С., віце-президент НАПрН України, академік НАПрН України

КУЧЕРЯВЕНКО М. П., академік НАПрН України

ЛУК'ЯНОВ Д. В., член-кореспондент НАПрН України

МАКСИМОВ С. І., член-кореспондент НАПрН України

НАСТЮК В. Я., член-кореспондент НАПрН України

НОР В. Т., академік НАПрН України

ОРЛЮК О. П., академік НАПрН України

ПИЛИПЧУК В. Г., академік НАПрН України

ПРИЛИПКО С. М., академік НАПрН України

СЕРЬОГІНА С. Г., директор Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України

СКРИПНЮК О. В., академік НАПрН України

ТИХИЙ В. П., радник президії НАПрН України, академік НАПрН України

УСТИМЕНКО В. А., член-кореспондент НАН України та НАПрН України

ШАКУН В. І., академік НАПрН України

ШЕПІТЬКО В. Ю., академік НАПрН України

ШУЛЬГА М. В., член-кореспондент НАПрН України

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 12

СІМЕЙНЕ ПРАВО

Харків
«Право»
2021

УДК 340(477)(031)
В27

Редакційна колегія 12-го тому:

В. І. Борисова (голова),
Л. В. Красицька (заступник голови)
Ю. Є. Ходико (відповідальний секретар)
Н. С. Кузнєцова, О. В. Кохановська, В. А. Ватрас,
В. І. Труба, О. А. Явор

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016— .
ISBN 978-966-937-048-8

Т. 12 : Сімейне право / редкол.: В. І. Борисова (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2021. — 480 с. : іл.

ISBN 978-966-998-187-5

Видання є систематизованим зведенням знань про поняття, категорії, норми сімейного права, основні міжнародні правові акти у сфері сімейного права. Розглядаються теоретичні і практичні проблеми науки та практики застосування сімейного законодавства України.

Розраховано як на науковців, викладачів, студентів закладів вищої освіти, так і на суддів, адвокатів, прокурорів, інших фахівців у галузі права, а також на всіх тих, кого цікавить сімейне право.

УДК 340(477)(031)

ISBN 978-966-998-187-5 (т. 12)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2021
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького
НАН України, 2021
© Національний юридичний університет імені Яро-
слава Мудрого, 2021
© Видавництво «Право», 2021

Д

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ – складання актового запису цив. стану про розірвання шлюбу ОДРАЦСом в електронному вигляді в Держ. реєстру актів цив. стану громадян та на паперових носіях.

Д. р. р. ш. проводиться з метою забезпечення реалізації прав фіз. особи та офіційного визнання й підтвердження державою актів цив. стану, до яких належить і розірвання шлюбу. ОДРАЦСами, які проводять держ. реєстрацію, є районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні відділи держ. реєстрації актів цив. стану головних територіальних управлінь юстиції, виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад.

Процедура Д. р. р. ш. відрізняється залежно від підстав розірвання шлюбу.

Підставою для Д. р. р. ш. є: 1) рішення суду про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили, постановлене судом до набрання чинності Законом України від 1 лип. 2010 №2398-VI «Про державну реєстрацію актів цивільного стану». Д. р. р. ш. може проводитися незалежно від строку, який минув після постановлення судом рішення про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили; 2) спільна заява про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей;

3) заява одного з подружжя про розірвання шлюбу та рішення суду про визнання другого з подружжя безвісно відсутнім, недієздатним. В актовому записі про розірвання шлюбу зазначається одна з підстав: назва суду, дата постановлення судового рішення, номер справи; дата подання заяви про розірвання шлюбу подружжям, яке не має дітей; назва суду, дата постановлення судового рішення про визнання одного з подружжя безвісно відсутнім або недієздатним, номер справи.

Якщо шлюб розривається ОДРАЦСом у порядку ст. 106 та ст. 107 СК України, підставами для Д. р. р. ш. є: 1) спільна заява про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей; 2) заява про розірвання шлюбу одного з подружжя та рішення суду про визнання другого з подружжя безвісно відсутнім, недієздатним. Д. р. р. ш. проводиться за місцем проживання подружжя або одного з них. ОДРАЦС не вправі відмовити в Д. р. р. ш., якщо один із подружжя звернувся із заявою про Д. р. р. ш. до ОДРАЦСу не за своїм місцем проживання, а за місцем проживання другого з подружжя. У цьому разі місце проживання другого з подружжя підтверджується його паспортом або паспортним документом з відміткою про його проживання чи відповідною довідкою, виданою компетентними органами, про що робиться відмітка в актовому записі про розірвання шлюбу в графі «Для відміток» (п. 5 гл. 3 розд. III Правил держ. реєстрації актів цив. стану в Україні, затв. наказом МЮ України від 18 жовт. 2000 №52/5 (у ред. наказу МЮ України від 24 груд. 2010 №3307/5)).

При прийнятті заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, особам роз'яснюються порядок і умови Д. р. р. ш., а також момент його припинення. Д. р. р. ш. проводиться після закінчення одного місяця від дня подання такої заяви, якщо вона не була відкликана, у присутності хоча б одного з подружжя. Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору. Якщо подружжя через поважну причину не може з'явитися до ОДРАЦСу для Д. р. р. ш. в установленний для них день, строк такої реєстрації на письмове прохання подружжя може бути перенесений на ін. день. Про це робиться відмітка на заяві та в журналі обліку заяв про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, та заяв відповідно до ст. 107 СК України. У цих випадках строк перенесення Д. р. р. ш. не може перевищувати одного року з дня подання заяви. Якщо подружжя не з'явилося для проведення Д. р. р. ш. і не повідомило про причину неявки протягом 3-х місяців з дня подання відповідної заяви, заява втрачає чинність. Якщо один із подружжя через поважну причину не може з'явитися для Д. р. р. ш., він може під час подачі заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, або впродовж місяця письмово повідомити ОДРАЦС про згоду реєстрації розірвання шлюбу за його відсутності та зазначити місцезнаходження ОДРАЦСу, до якого слід надіслати свідоцтво про розірвання шлюбу. У разі надсилання письмового повідомлення підпис на ньому того з подружжя, який не може з'явитися, повинен бути нотаріально засвідченим,

про що робиться відповідна відмітка в актовому записі про розірвання шлюбу в графі «Для відміток». У цьому випадку при Д. р. р. ш. в актовому записі вказуються всі дані щодо другого з подружжя відповідно до поданої заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей. Той із подружжя, який змінив своє прізвище у зв'язку з держ. реєстрацією шлюбу і буде відсутній при Д. р. р. ш., повинен зазначити в заяві про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, про бажання надалі іменуватись цим прізвищем або відновити своє дошлюбне прізвище. При складанні актового запису про розірвання шлюбу відомості щодо відсутнього з подружжя зазначаються лише до розірвання шлюбу в графах «Прізвище», «Ім'я» та «По батькові».

До заяви про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, та про розірвання шлюбу відповідно до ст. 107 СК України має бути додане свідоцтво про шлюб. Якщо в подружжя такого свідоцтва немає, а актовий запис про шлюб в ОДРАЦСі не зберігся, то за наявності в паспортах або паспортних документах заявника відмітки (штампа) про шлюб вимагати поновлення актового запису непотрібно. Про відсутність свідоцтва робиться відмітка на заяві про розірвання шлюбу. За наявності свідоцтва про шлюб після складання актового запису про розірвання шлюбу воно повертається заявникам з відміткою про Д. р. р. ш. Якщо актовий запис про шлюб був складений в ОДРАЦСах, але не зберігся, і в подружжя немає свідоцтва про шлюб, а також відсутні штампи (відмітки) про шлюб у паспор-

тах, паспортних документах, то Д. р. р. ш. може бути проведена тільки після поновлення актового запису про шлюб у встановленому зак-вом порядку.

До заяви про розірвання шлюбу відповідно до ст. 107 СК України ініціатором розірвання шлюбу, крім того, додається копія рішення суду (витяг з рішення суду) про визнання другого з подружжя безвісно відсутнім чи недієздатним. Той із подружжя, який бажає відновити своє дошлюбне прізвище, повинен письмово заявити про це у ОДРАЦСі під час Д. р. р. ш.

ОДРАЦС, який зареєстрував розірвання шлюбу, повинен у 7-денний строк надіслати повідомлення про Д. р. р. ш. до ОДРАЦСу за місцезнаходженням актового запису про шлюб.

Відділ держ. реєстрації актів цив. стану, який одержав таке повідомлення, має у 3-денний строк проставити на лицьовому боці актового запису про шлюб відмітку про Д. р. р. ш., зазначивши, коли і яким відділом держ. реєстрації актів цив. стану було зареєстровано розірвання шлюбу, номер актового запису про розірвання шлюбу, а також внести відповідні відомості до Держ. реєстру актів цив. стану громадян. При Д. р. р. ш. на підставі рішення суду зазначаються дата і номер рішення суду, повне найменування суду, яким ухвалено рішення. Після цього не пізніше наступного робочого дня відділ Держ. реєстрації актів цив. стану надсилає повідомлення про проведену Д. р. р. ш. до архіву ОДРАЦСу, в якому зберігається другий примірник актового запису про шлюб, який здійснює у ньому відповідну відмітку у строк, що не перевищує

7-ми робочих днів з дня отримання повідомлення.

При Д. р. р. ш. на підставі рішення суду, постановленого судом після набрання чинності Законом України від 1 лип. 2010 № 2398-VI «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», таке рішення суду про розірвання шлюбу надсилається судом до ОДРАЦСу за місцем ухвалення рішення для внесення відомостей до Держ. реєстру актів цив. стану громадян та проставлення відмітки в актовому записі про шлюб. Відділ держ. реєстрації актів цив. стану, який отримав рішення суду про розірвання шлюбу, повинен у день його надходження зробити відмітку про розірвання шлюбу на лицьовому боці актового запису про шлюб, зазначивши дату і номер рішення суду, повне найменування суду, яким ухвалено рішення, а також внести відповідні відомості до Держ. реєстру актів цив. стану громадян. Після цього не пізніше наступного робочого дня відділ держ. реєстрації актів цив. стану надсилає повідомлення до архіву ОДРАЦСу, в якому зберігається другий примірник актового запису про шлюб, який у строк, що не перевищує 7-ми робочих днів з дня отримання повідомлення, проставляє у ньому відповідну відмітку.

На прохання заявника для підтвердження наявності відмітки про розірвання шлюбу в актовому записі про шлюб може бути видано витяг з Держ. реєстру актів цив. стану громадян. Документом, що засвідчує факт розірвання шлюбу судом, є рішення суду про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили.

Лит.: Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні: затв. наказом МЮ України від 18.10.2000 № 52/5 (у ред. наказу МЮ України від 24.12.2010 № 3307/5) // Офіційний вісник України, 2000, № 42, ст. 1803; Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010. № 2398-VI // Відомості Верховної Ради України, 2010, № 38, ст. 509.

О. М. Пономаренко.

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ – юрид. факт, який породжує виникнення шлюбних правовідносин, тобто виникнення прав й обов’язків чоловіка і жінки як подружжя.

Юрид. оформлення шлюбу шляхом його держ. реєстрації (ч. 1 ст. 27 СК України) забезпечує стабільність відносин між жінкою та чоловіком, охорона права та інтереси подружжя, їхніх дітей, а також інтереси держави та суспільства.

Д. р. ш. становить процедуру, що здійснюється у порядку, встановленому Законом України від 1 лип. 2010 № 2398-VI «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», а також Правилами держ. реєстрації актів цив. стану в Україні, затв. наказом МЮ України від 18 жовт. 2000 № 52/5 (у ред. наказу МЮ України від 24 груд. 2010 № 3307/5). Під час реєстрації шлюбу ОДРАЦС перевіряє наявність встановлених законом умов для одруження (взаємна згода обох наречених, досягнення шлюбного віку, відсутність заборон щодо реєстрації шлюбу тощо). Ця перевірка є певною гарантією, що шлюб укладається з дотриманням встановлених умов, необхідних для створення сім’ї.

Д. р. ш. є однією з умов його дійсності, безспірності, тобто однією з вимог, дотримання якої необхідно, щоб шлюб породжував права та обов’язки подружжя (див. *Значення державної реєстрації шлюбу*).

Д. р. ш. проводиться шляхом складання актового запису про шлюб, зразок якого затверджується постановою КМ України від 10 листоп. 2010 № 1025 «Про затвердження зразків актових записів цивільного стану, описів та зразків бланків свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану». Актовий запис про шлюб є безспірним доказом факту Д. р. ш. до його анулювання ОДРАЦСом на підставі рішення суду про визнання шлюбу недійсним у порядку ст. 40–41 СК України (див. *Шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду; шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду*) або за заявою заінтересованої особи у порядку ч. 4 ст. 39 СК України (див. *Недійсний шлюб*).

Д. р. ш. проводиться ОДРАЦСом шляхом складання актового запису про шлюб в електронному вигляді у Держ. реєстрі актів цив. стану громадян та на паперових носіях. Порядок ведення Держ. реєстру актів цив. стану громадян, затв. постановою КМ України від 22 серп. 2007 № 1064, передбачає, що внесення до Держ. реєстру актів цив. стану громадян відомостей про шлюб здійснюється реєстратором одночасно із складенням відповідного актового запису цив. стану. Відомості, зазначені в актових записах про шлюб, складених виконавчими органами сільських, селищних та міських рад (крім

Довідкове видання

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 12

СІМЕЙНЕ ПРАВО

12-й том уміщує 251 статті, 3 ілюстрації

Редактори: *О. М. Нещеретна, С. А. Пашинська*

Коректори: *М. М. Поточняк, Т. М. Тростінська*

Технічні редактори: *А. Т. Гринченко, О. А. Федосєєва*

Підписано до друку з оригінал-макета 30.04.2021
Формат 70×100/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 38,7. Обл.-вид. арк. 34,4. Тираж 500 прим.
Вид. № 2733.

Видавництво «Право»

Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна

Тел./факс (057) 716-45-53

Сайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 4219 від 01.12.2011

Виготовлено у друкарні ТОВ «ПРОМАРТ»

Тел. (057) 717-28-80